

СТРАТЕГІЇ КРИТИЧНОГО ЧИТАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ СЛОВЕСНОСТІ

Леся Гапон
21.12.2021

БАЗОВІ ЗНАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «Українська мова, українська і зарубіжна література»

ЛІТЕРАТУРНИЙ ТВІР

- ❑ ХУДОЖНІ ТВОРИ УКРАЇНСЬКИХ І ЗАРУБІЖНИХ АВТОРІВ;
- ❑ ЛІТЕРАТУРА КОРИННИХ НАРОДІВ І НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН;
- ❑ АКТУАЛЬНА НАЦІОНАЛЬНА ТА ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКА, ЗОКРЕМА МОРАЛЬНО-ЕТИЧНА, ПРОБЛЕМАТИКА ТВОРІВ;
- ❑ РОДИ І ЖАНРИ ЛІТЕРАТУРИ;
- ❑ ЗМІСТ І ФОРМА ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ (ТЕМА, ІДЕЯ, ФАБУЛА, СЮЖЕТ, КОМПОЗИЦІЯ, ХУДОЖНІ ОБРАЗИ, ПОЕТИКА);
- ❑ ЛІТЕРАТУРНИЙ ТВІР В ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОМУ КОНТЕКСТІ;
- ❑ ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКІ ЕПОХИ, НАПРЯМИ, ТЕЧІЇ ТА СТИЛІ;
- ❑ ІНДИВІДУАЛЬНИЙ СТИЛЬ;
- ❑ ЕСТЕТИЧНА ЦІННІСТЬ ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ;
- ❑ ВІДКРИТІСТЬ ТВОРІВ ЛІТЕРАТУРИ ДО ІНТЕРПРЕТАЦІЇ;
- ❑ ХУДОЖНІЙ ПЕРЕКЛАД; ЧИТАЦЬКИЙ ДОСВІД, ЕМОЦІЙНИЙ СТАН ЧИТАЧА.

ТЕКСТ

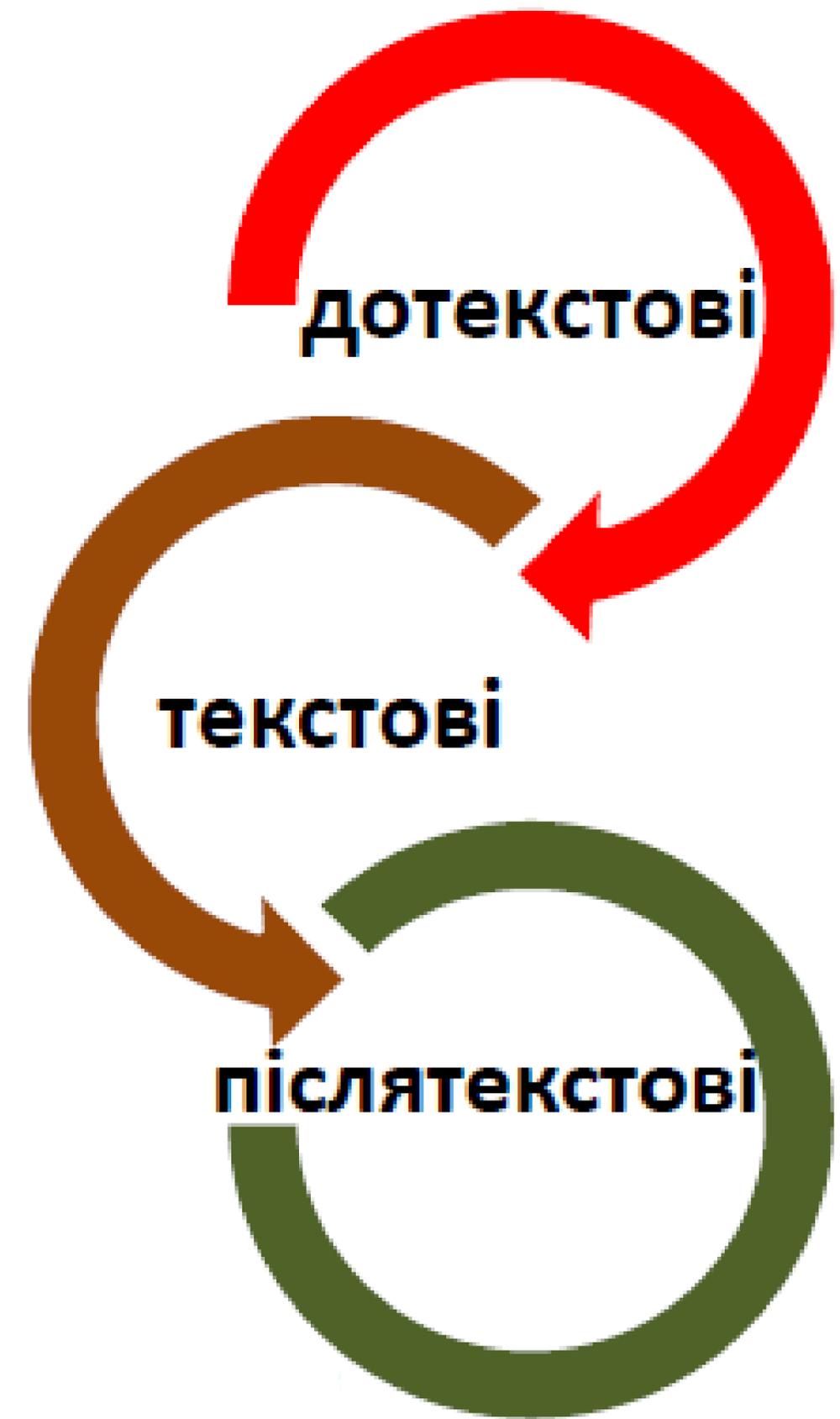
- РІЗНОВИДИ ТЕКСТІВ (ОДИНИЧНІ І МНОЖИННІ, ЦІЛІСНІ, ПЕРЕРВАНІ І ЗМІШАНІ);
- ОПИС, РОЗПОВІДЬ, РОЗДУМ;
- СТИЛІ ТА ЖАНРИ;
- СТРУКТУРА ТЕКСТУ;
- ФРАГМЕНТАРНІ ТЕКСТИ;
- ЗМІСТ ПРОЧИТАНОГО;
- ТЕМА;
- МІКРОТЕМА;
- ІДЕЯ;
- ПРОБЛЕМИ В ТЕКСТІ;
- ПІДТЕКСТ;
- КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ;
- ГІПЕРТЕКСТ У МЕДІАТЕКСТІ;
- ОСОБИСТИЙ І СУСПІЛЬНИЙ ДОСВІД;
- МЕТА ЧИТАННЯ (ДЛЯ ОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЇ, ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ, РОЗВИТКУ ЕСТЕТИЧНОГО ДОСВІДУ).**

Читацька грамотність – це здатність учня / студента сприймати, аналізувати, використовувати й оцінювати письмовий текст задля досягнення певних цілей, розширювати свої знання й читацький потенціал, а також посилювати свою готовність брати активну участь у житті суспільства.

Національний звіт міжнародного дослідження якості освіти PISA2018

СТРАТЕГІЇ ЧИТАННЯ – АЛГОРИТМИ ДІЙ ЧИТАЧА ЗАЛЕЖНО ВІД МЕТИ ЧИТАННЯ

ДОТЕКСТОВІ СТРАТЕГІЇ (за О.Пошетун)

- КОШИК ІДЕЙ
- КЛАСТЕР
- МОЗКОВИЙ ШТУРМ
- ЧИТАННЯ З ПЕРЕДБАЧЕННЯМ
- ПЕРЕДБАЧЕННЯ НА ОСНОВІ ОПОРНИХ ПОНЯТЬ
- ІСТИННІ Й ХИБНІ ВИСЛОВЛЮВАННЯ

ЧИТАННЯ З ПЕРЕДБАЧЕННЯМ

Як організувати діяльність учнів

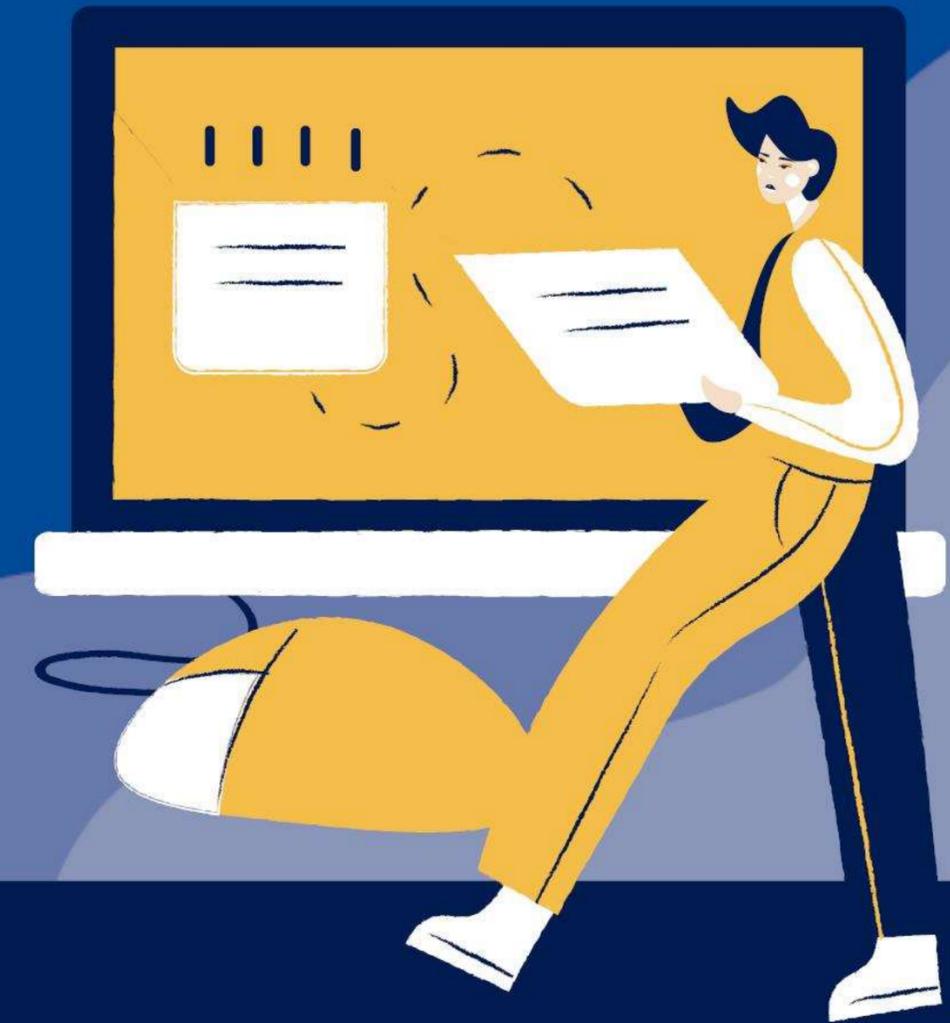
- Запросіть учнів прочитати назву та перший абзац тексту
 - Запропонуйте їм записати дві ідеї, які вони вже знають із цієї теми
 - Потім нехай вони складуть два запитання, відповіді на які вони сподіваються знайти в цьому тексті
 - Запропонуйте учням прочитати текст та записати відповіді на запитання, коли вони їх знайдуть.
- Нехай учні також зафіксують 2-3 ідеї, які вони не очікували зустріти в цьому фрагменті
- Організуйте з учнями загальне обговорення за результатами такого опрацювання тексту

ПЕРЕДБАЧЕННЯ НА ОСНОВІ ОПОРНИХ ПОНЯТЬ (СЛІВ)

Як організувати діяльність учнів

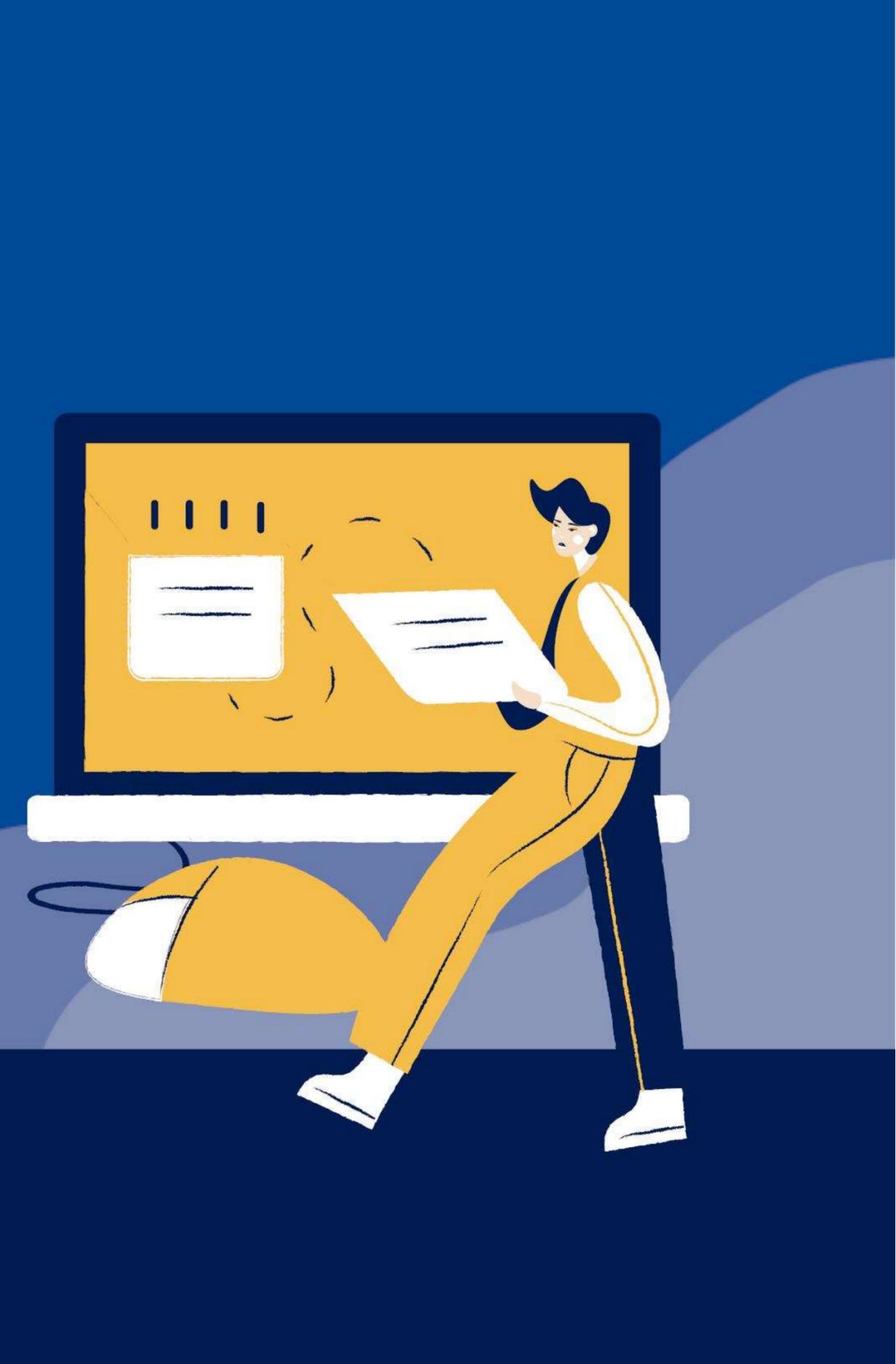
- До початку уроку виберіть 5-6 слів із тексту, що вказують на ключові поняття, важливі події або головних персонажів
- Запишіть ці слова/поняття на дошці й скажіть учням, що вони зустрінуться в розповіді чи тексті
- Запросіть учнів у парах подумати над словами і скласти кілька речень, у яких були б поєднані усі ці слова/терміни
- Потім запропонуйте учням поєднати ці речення у зв'язний текст (історію). Він має коротко передавати уявлення учнів про зміст тексту, який вони читатимуть/слухатимуть
- Запропонуйте кільком парам прочитати їхній текст або переповісти складену історію. Вислухайте, не коментуючи
- Після читання тексту запросіть учнів порівняти попередні передбачення з інформацією тексту

ІСТИННІ-ХИБНІ ВИСЛОВЛЮВАННЯ

Як організувати діяльність учнів

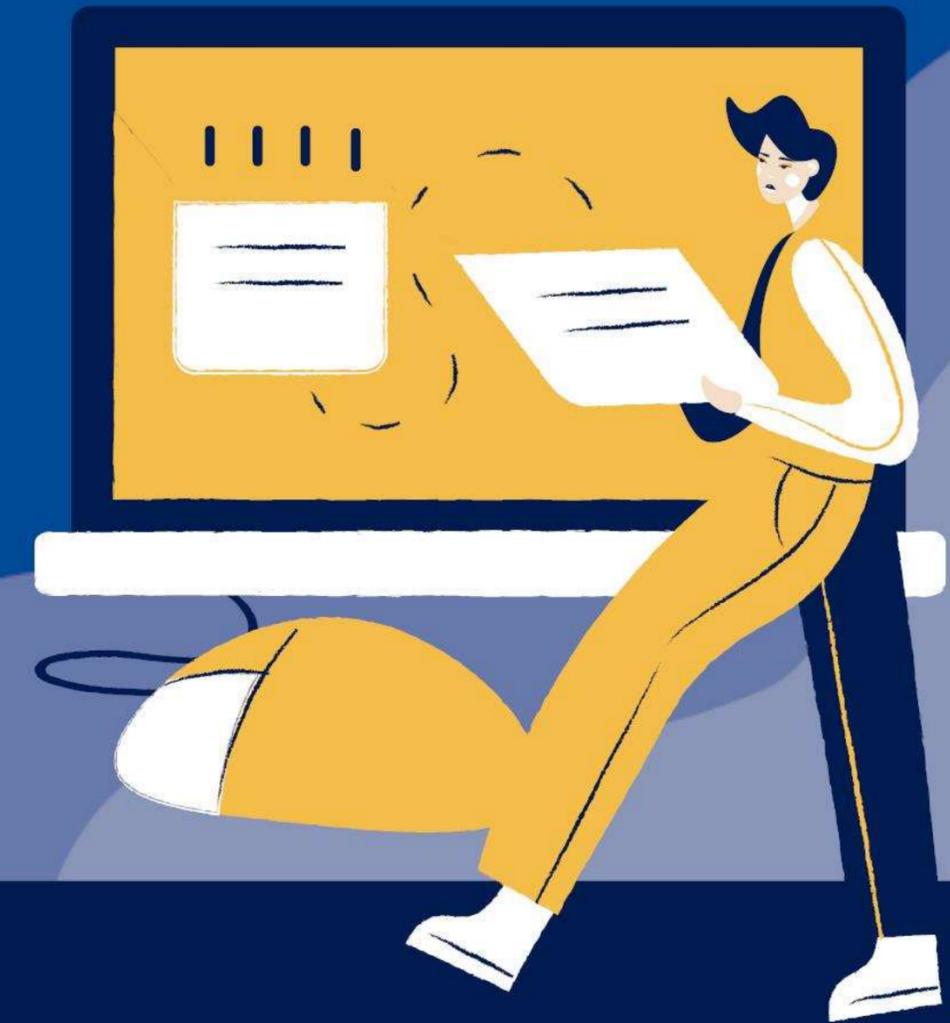
- Запропонуйте учням перелік тверджень, створених на основі тексту, який вони надалі вивчатимуть
- Читаючи по черзі кожне твердження, запропонуйте учням визначити для себе істинність або хибність цих тверджень, обґрунтовуючи свою думку
- Після ознайомлення учнів з основною інформацією поверніть їх до цих тверджень
- Запропонуйте учням оцінити – збіглись/не збіглись їхні думки щодо кожного твердження з тим, як про це йдеться у тексті

ЧИТАННЯ ІЗ ЗУПИНКАМИ

Як організувати діяльність учнів

- Оберіть текст, що містить проблему, та знайдіть в ньому оптимальні моменти для зупинок
- Обговоріть з учнями назву твору за такими запитаннями:
Чому саме так називається твір? Що, на вашу думку, може відбутися в оповіданні з такою назвою?
- Попросіть учнів прочитати текст до першої «зупинки». Тут попросіть їх пригадати своє припущення і порівняти з тим, про що йдеться в тексті
- Під час запланованих «зупинок» ставте учням запитання на кшталт: *Що змусило героя оповідання вчинити саме так? Як далі розгортатимуться події? Що відбуватиметься далі? Чому?*
- Перед останнім фрагментом має бути таке запитання: *Як закінчиться оповідання? Чому?*
- Після закінчення роботи з текстом запропонуйте учням обговорити весь текст, його головну ідею, думки та почуття, які він у них викликав

ТЕКСТОВІ СТРАТЕГІЇ (за О.Пошетун)

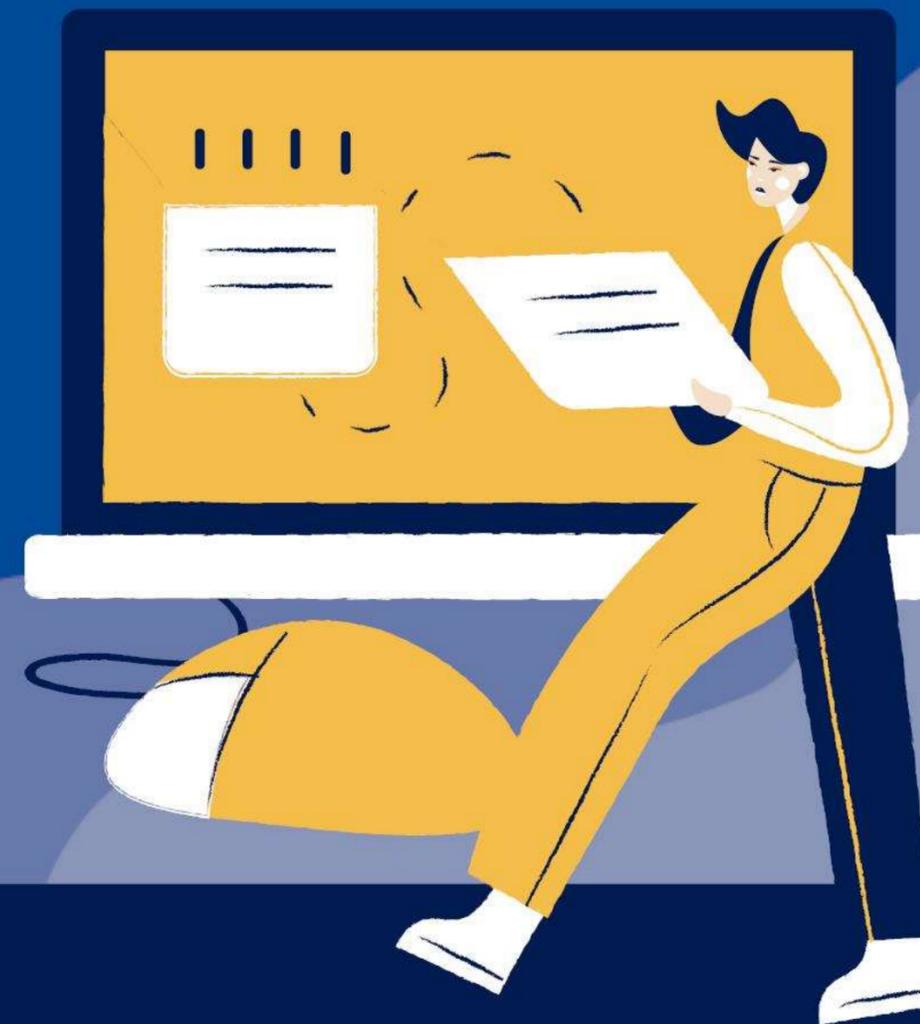
- ЧИТАННЯ З ПОЗНАЧКАМИ
- ЧИТАЄМО У ПАРАХ/ УЗАГАЛЬНЮЄМО В ПАРАХ
- СПРЯМОВАНЕ ЧИТАННЯ
- СМИСЛОВЕ ЗГОРТАННЯ (G.S.R.)
- ТРИ ПО ДВА

ТРИ ПО ДВА

Як організувати діяльність учнів

Запропонуйте учням опрацювати текст у парах:

1. Партнер **А** розповідає партнеру **Б**, що він знає про зміст першого абзацу; партнер **Б** ставить йому уточнюючі запитання. Партнери міняються ролями й опрацьовують другий абзац тексту
2. Далі партнер **Б** пояснює партнеру **А** головну думку третього абзацу тексту. Партнери міняються ролями й опрацьовують четвертий абзац тексту
3. Тепер партнери читають уголос по черзі п'ятий і шостий абзаци тексту та обговорюють їх таким чином, якби вони були експертами з цього питання (погоджуватися з автором чи заперечувати автору)

СМИСЛОВЕ ЗГОРТАННЯ

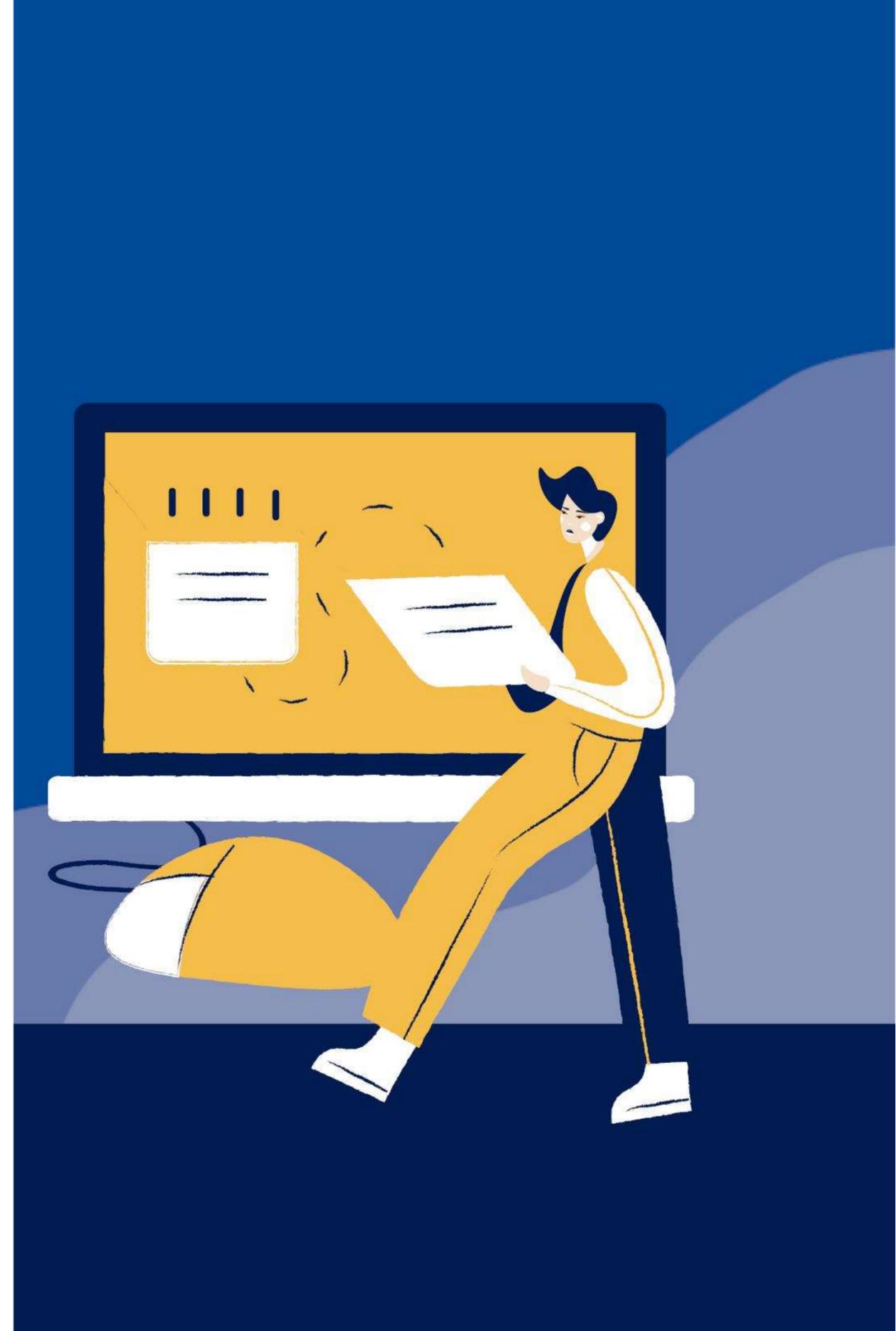
Як організувати діяльність учнів

- 1) Читаючи текст, учні ставлять 1-2 узагальнюючих запитання до кожного абзацу чи смислової частини, які записують у таблицю
- 2) Учні виписують з кожної зі смислових частин ключові слова
- 3) Учні заповнюють третю колонку таблиці індивідуальними ключовими словами, що пов'язані з деталями змісту

План тексту у вигляді запитань	Ключові слова з тексту	Власні слова

- 4) Учні складають короткий переказ, повний переказ тексту та анотацію до нього

Повний переказ (реферат тексту в усній чи письмовій формі) базується на всіх трьох колонках, індивідуальні слова допомагають учням бути точними і детальними
Анотація до тексту готується на основі першої колонки

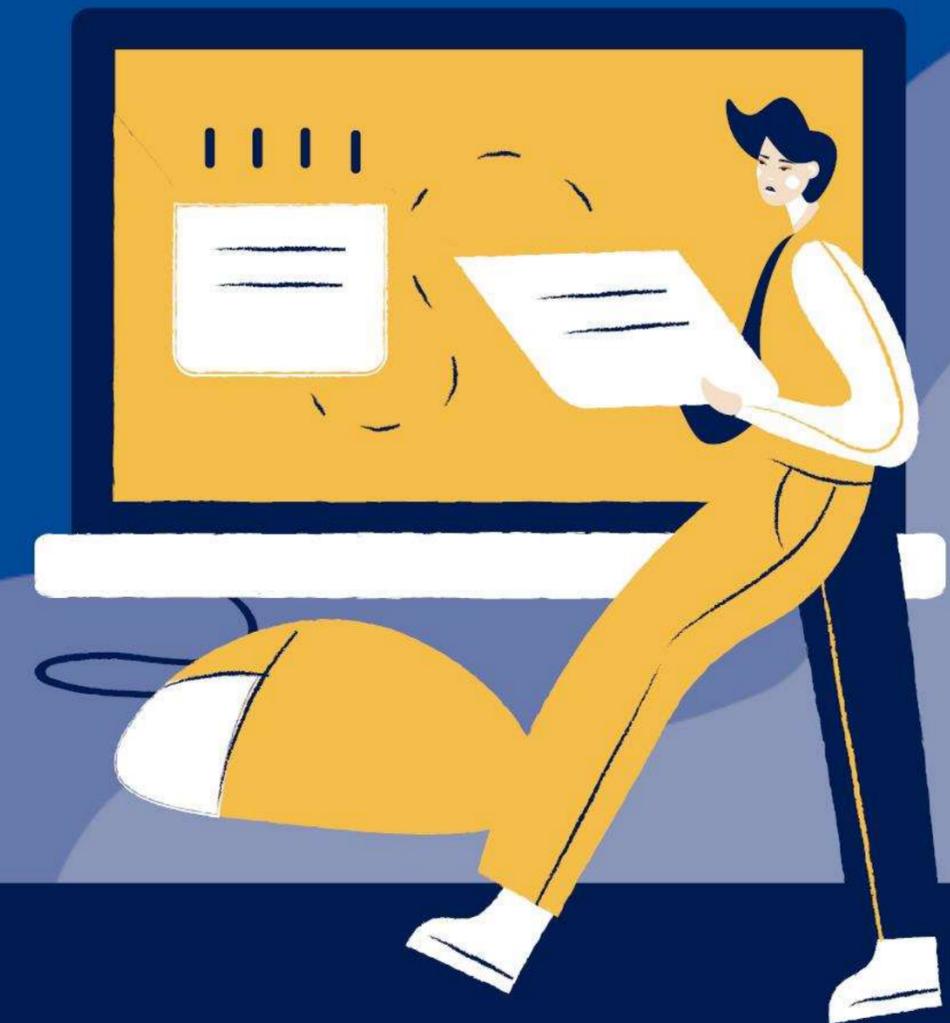
ПІСЛЯТЕКСТОВІ СТРАТЕГІЇ (за О.Пошетун)

- ЗАПИТАЙТЕ В АВТОРА
- ЗАЛИШТЕ ЗА МНОЮ ОСТАННЄ СЛОВО
- ДИСКУСІЯ: УСНА, ПИСЬМОВА
- ОБГОВОРЕННЯ У ЗАГАЛЬНОМУ КОЛІ
- РАФТ
- «ДЕ ВІДПОВІДЬ?»
- КУБИК /РОМАШКА БЛУМА

ЗАПИТАЙТЕ В АВТОРА

Як організувати діяльність учнів

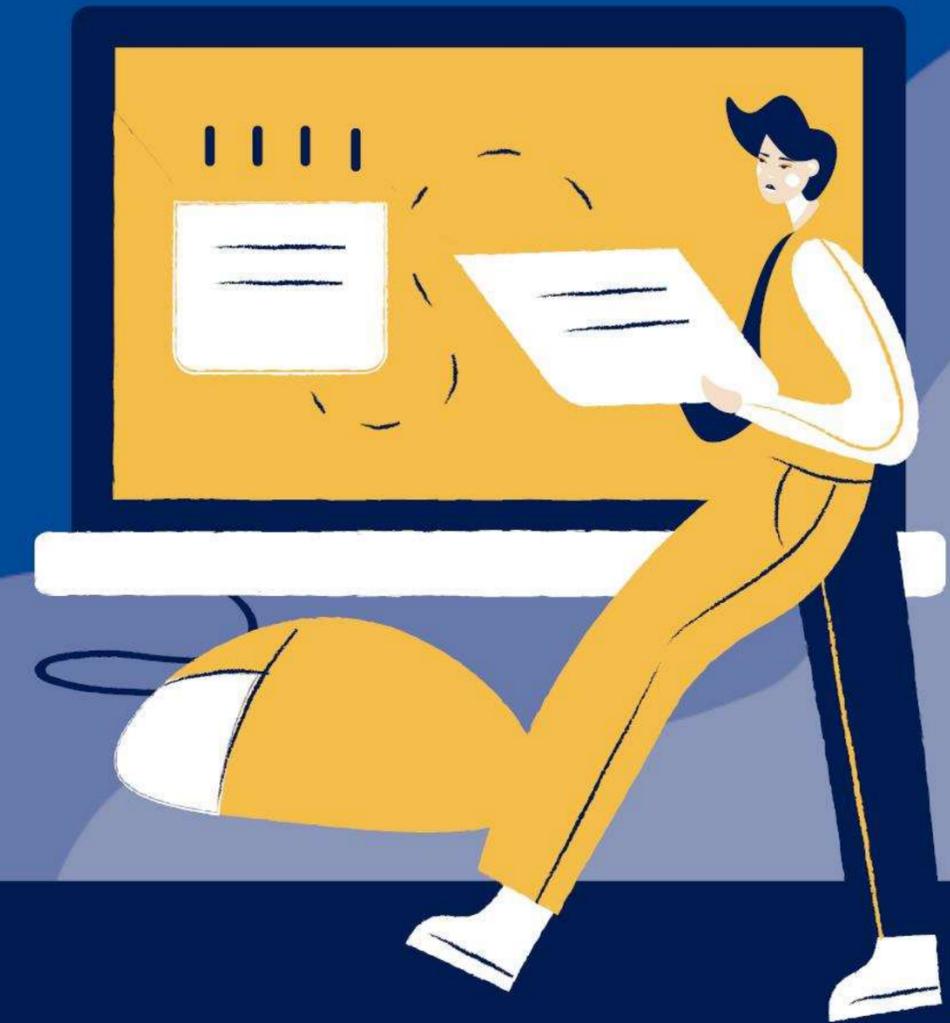
- Запропонуйте учням прочитати текст і у процесі читання сформулювати 2-3 запитання до нього таким чином, якби вони ставили їх автору тексту
- Надайте учням зразки таких запитань
- За бажанням чи жеребом оберіть кілька учнів, які виконуватимуть роль автора тексту
- Решта учнів ставлять їм по кілька запитань, на які вони відповідають так, наче вони реальні автори аналізованого тексту
- Наприкінці обговоріть з учнями, чого вони навчилися, що було складно у цій роботі

ЗАЛИШТЕ ЗА МНОЮ ОСТАННЄ СЛОВО

Як організувати діяльність учнів

- Розподіліть текст на смислові фрагменти
- Запропонуйте учням послідовно читати їх та в кожному фрагменті знайти найважливіший, на їхню думку, уривок і позначити /виписати його
- Запросіть учнів поміркувати над такими запитаннями:
 - Які думки, почуття викликав цей уривок?*
 - Чому це важливо для вас?*
 - Чи можна піддати це сумніву або варто підтримати?*
- Після прочитання кимось з учнів обраного ним уривка на загальне коло запросіть інших учнів прокоментувати цей уривок і визначити, чому його обрав доповідач
- Вислухавши всі передбачення, учень-доповідач надає свій коментар – за ним залишається останнє слово.

РАФТ

Як організувати діяльність учнів

Учні продумують свій спосіб створення нового тексту за допомогою таблиці РАФТ: учень обирає роль, вирішує, кому призначатиметься його текст, вибирає форму і тему

R – ROLE (РОЛЬ)	A – AUDIENCE (АУДИТОРІЯ)	F-FORMA (ФОРМАТ)	T-TOPIC (ТЕМА)
Для визначення ролі треба подумати, хто може розкривати цю тему	Обмірковування того, кому може бути призначений даний текст	Вибір жанру, форми нового тексту	Вибір теми, визначення того, про що буде текст, які основні ідеї, думки будуть в ньому розкриті

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко Н. В. Читання як проблема методики навчання української мови // Дивослово. 2004. № 12. С. 19–25.
2. Голуб Н. Читацька компетентність українських школярів крізь призму матеріалів міжнародного дослідження якості освіти PISA // Український педагогічний журнал . 2020. № 1 С.57-62.
3. Новосьолова В. І. Уроки PISA-2018 : аналіз результатів та методичні поради вчителям української мови і літератури. Українська мова і література в школі. 2020. № 1 (148). С. 3–8. Чепелєва Н. В. Технології читання: посібник. Київ: Главник, 2004. 95 с.
4. Пометун О. Урок, що прзвиває критичне мислення. 70 методів в одній книзі. Київ, 2020.104 с.
5. PISA:читацька грамотність / уклад. Т. С. Вакуленко, С. В. Ломакович, В. М. Терещенко. Київ : УЦОЯО, 2017. 123 с.

